

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGOBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH
ZDROJOV**

FAPZ-16368-88958

**ANALÝZA CHOVU SLOVENSKÉHO ČUVAČA NA
SLOVENSKU**

Bakalárska práca

2026

Eva Balážová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGROBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH
ZDROJOV**

**ANALÝZA CHOVU SLOVENSKÉHO ČUVAČA
NA SLOVENSKU**

Bakalárska práca

Študijný program:	Špeciálne chovateľstvo
Študijný odbor:	Poľnohospodárstvo a krajinárstvo
Školiace pracovisko:	Ústav chovu zvierat
Vedúci záverečnej práce alebo školiteľ:	doc. Ing. Fik Martin, PhD.

Nitra 2026

Eva Balážová

Akademický rok: 2025/2026

ZADANIE BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Autorka práce:	Eva Balážová
Študijný program:	špeciálne chovateľstvo
Študijný odbor:	poľnohospodárstvo a krajinárstvo
Evidenčné číslo:	FAPZ-16368-88958
Vedúci práce:	doc. Ing. Martin Fik, PhD.
Vedúci ústavu:	doc. Ing. Jaroslav Andreji, PhD.
Osoba zodpovedná za študijný program:	doc. Ing. Jaroslav Andreji, PhD.
Názov práce:	Analýza chovu Slovenského čuvača na Slovensku
Anotácia:	Práca bude hodnotiť súčasnú situáciu v chove národného plemena psov Slovenský čuvač.
Dátum zadania:	10. 12. 2025
Dátum odovzdania:	08. 05. 2026

doc. Ing. Jaroslav Andreji, PhD.
Garant študijného programu

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že predloženú záverečnú prácu som vypracovala samostatne. Všetky použité literárne zdroje som uviedla v zozname použitej literatúry.

.....

podpis študenta (autora)

Pod'akovanie

Ďakujem doc. Ing. Martinovi Fikovi, PhD. za poskytnutie vedomostí a odbornej spolupráce, za pomoc a trpezlivosť pri realizácii písania bakalárskej práce. Zároveň ďakujem Klubu chovateľov slovenského čuvača, najmä hlavnej poradkyni chovu, Jane Goliášovej, za poskytnutie cenných informácií. V neposlednom rade chcem poďakovať rodine a blízkym kamarátom za podporu počas štúdia.

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá históriou a aktuálnym stavom nášho národného plemena-slovenský čuvač v Slovenskej republike so zameraním na vývoj populácie, organizáciu chovu, exteriérové a pracovné vlastnosti a zdravotné požiadavky plemena. Cieľom práce bolo syntetizovať dostupné odborné poznatky, charakterizovať systém riadenia chovu a kvantitatívne zhodnotiť chovateľskú aktivitu v období rokov 2020 – 2025. Metodika vychádzala z analýzy sekundárnych zdrojov, najmä podľa štandardu Medzinárodnej kynologickej federácie, chovateľských a bonitačných predpisov, verejných databáz a odbornej literatúry, pričom kvantitatívna časť bola spracovaná pomocou deskriptívnej štatistiky. Výsledky poukazujú na kolísavý vývoj sledovaných ukazovateľov s vrcholom v roku 2021 a to 24 vrhov; 152 narodených šteniat a následným poklesom na 14 vrhov a 84 šteniat v roku 2025. V sledovanom období bolo evidovaných 121 vrhov a 660 jedincov. Výrazný pokles bol zaznamenaný aj pri počte uchovnených jedincov a jedincov v aktívnom chove, pričom hodnoty za rok 2025 sú čiastočne ovplyvnené neúplnosťou údajov. Zistenia poukazujú na potrebu stabilizácie chovateľskej základne, podpory genetickej variability a zachovania pracovných vlastností plemena. Systematický chov a dôsledná selekcia zostávajú kľúčové pre jeho ďalší rozvoj.

Kľúčové slová: Slovenský čuvač, kynológia, chov psov, bonitácia.

Abstract

This bachelor's thesis deals with the history and current state of our national dog breed – the Slovak Cuvac in the Slovak Republic, with a focus on population development, breeding organization, exterior and working characteristics, and health requirements of the breed. The aim of the thesis was to synthesize available scientific knowledge, characterize the system of breeding management, and quantitatively evaluate breeding activity in the period 2020–2025. The methodology was based on the analysis of secondary sources, particularly the International Canine Federation standard, breeding and bonitation regulations, publicly available databases, and scientific literature, whereas the quantitative part was processed using methods of descriptive statistics. The results indicate a fluctuating trend in the monitored indicators, with a peak in 2021, when 24 litters and 152 puppies were recorded, followed by a decline to 14 litters and 84 puppies in 2025. In the observed period, a total of 121 litters and 660 individuals were registered. A significant decrease was also observed in the number of approved breeding individuals and those actively used in breeding, while the data for 2025 are partially affected by their incompleteness. The findings highlight the need to stabilize the breeding base, support genetic variability, and preserve the working characteristics of the breed. Systematic breeding and consistent selection remain essential for its further development.

Keywords: Slovak Cuvac, cynology, dog breeding, bonitation

Obsah

Obsah	7
Zoznam ilustrácií	9
Zoznam tabuliek	10
Úvod	11
1. Súčasný stav riešenia problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 História vzniku plemena Slovenský čuvač.....	12
1.2 Všeobecná charakteristika plemena	15
1.3 Využitie krvných línií v riadenom chove Slovenského čuvača.....	17
1.4 Súčasná situácia v chove Slovenského čuvača.....	18
1.5 Charakteristika ovčiarskych a pastierskych psov podľa Medzinárodnej kynologickej federácie	20
1.6 Nomenklatúra ovčiarskych a pastierskych psov.....	21
1.7 Klasifikácia štýlov práce a pasenia.....	22
1.7.1 Zháňací štýl (Collecting Style – CS)	22
1.7.2 Tradičný štýl (Traditional Style – TS).....	23
1.7.3 Štýl práce pastierskych strážnych psov.....	23
1.8 Testovanie pracovných vlastností na skúškach	24
1.8.1 FCI test prirodzených vlôh ovčiarskeho psa (NHAT)	24
1.8.2 FCI pracovný test v pasení – zháňací štýl (HWT CS).....	25
1.8.3 FCI medzinárodný trial v pasení – zháňací štýl (IHT CS).....	25
1.8.4 FCI pracovný test v pasení – tradičný štýl (HWT TS)	25
1.8.5 FCI medzinárodný trial v pasení – tradičný štýl (IHT TS).....	26
1.9 Organizácia chovu v Slovenskej republike	27
1.9.1 Riadenie klubu „Klub chovateľov Slovenského čuvača“	27
1.9.2 Chránený názov registrovaných chovov psov	28
1.9.3 Chovateľský poriadok klubu	28
1.9.4 Kritériá pre zaradenie jedincov do chovu.....	30
1.9.4.1 Administratívne a vekové podmienky	31
1.9.4.2 Hodnotenie exteriéru.....	31
1.9.4.3 Bonitácia ako kľúčový selekčný nástroj	32
1.9.4.4 Hodnotenie povahových vlastností	32

1.10	Zdravotné kritériá vyžadované pre chov	33
1.10.2	Kontrola dysplázie bedrových kĺbov (DBK)	33
1.10.3	Reprodukčné a dedičné anomálie	34
1.10.4	Chrup a zhryz	34
1.10.5	Celková kondícia a povahová integrita	35
1.11	Bonitácia	35
1.12	Prezentácia plemena voči verejnosti	36
2	Cieľ práce	38
3	Metodika	39
4	Výsledky práce	40
4.9	Analýza počtu novonarodených jedincov a vrhov v chove Slovenského čuvača 40	
4.10	Analýza počtu šteniat zaradených do plemenitby v chove Slovenského čuvača	41
4.11	Analýza počtu plemenných zvierat pôsobiacich v chove Slovenského čuvača ..	41
5	Diskusia	43
	Návrh na využitie poznatkov pre ďalší rozvoj vedy a praxe	45
	Záver	46
	Zoznam použitej literatúry	48

Zoznam ilustrácií

Obr. 1 Čuvač v umení (Ján Hála, 1945)	12
Obr. 2 Jerry, zakladateľ línie Slovenského čuvača (foto archív).....	14
Obr. 3 Prof. Antonín Hrůza (foto archív VŠV v Brne).....	14
Obr. 4 Logo Klubu chovateľov slovenských čuvačov (Klub chovateľov slovenského čuvača)	14
Obr. 5 Gyro Carin Dom (Matúš Pramuka, 2021)	15
Obr. 6 Cimbo Slovenský Poklad (Spolek chovatelů Slovenských čuvačů – ČR, 2025)	16

Zoznam tabuliek

Tab. 1 Počet jedincov a vrhov v chove Slovenského čuvača na Slovensku	40
Tab. 2 Počet šteniat Slovenského čuvača zaradených do plemenitby na Slovensku v rokoch 2020-2025	41
Tab. 3 Počet plemenných zvierat Slovenského čuvača na Slovensku	42

Úvod

Kynológia, ako odvetvie špeciálneho chovateľstva, zohráva kľúčovú úlohu nielen v rozvoji a udržiavaní rôznych plemien psov, ale aj v zachovávaní genetickej diverzity a kultúrneho dedičstva. Obzvlášť významné postavenie majú pôvodné národné plemená, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou identity krajiny a často slúžia aj ako živé historické dokumenty. Ich chov predstavuje komplexnú výzvu, ktorá zahŕňa nielen udržiavanie exteriérových štandardov, ale aj zachovanie pracovných vlastností a celkovej vitality populácie. V Slovenskej republike patrí medzi takéto plemená aj Slovenský čuvač, impozantný horský pastiersky pes, ktorý sa stal symbolom húževnatosti a oddanosti. Napriek bohatej histórii a uznaniu zo strany medzinárodných kynologických organizácií čelí chov pôvodných plemien v súčasnosti rôznym výzvam, ktoré sú spojené s modernými chovateľskými postupmi, zmenou životného štýlu a nárokmi na úžitkovosť psov. Pre zaistenie udržateľného rozvoja a zachovania čistokrvnosti Slovenského čuvača je nevyhnutné pravidelne analyzovať a vyhodnocovať aktuálny stav chovu. Takáto analýza poskytuje cenné poznatky pre chovateľské kluby, jednotlivých chovateľov a širšiu odbornú verejnosť, čo následne umožňuje efektívnejšie riadenie chovu a prijímanie informovaných rozhodnutí.

Štruktúra práce je rozdelená do niekoľkých kapitol. V úvodných častiach sa práca zameria na teoretické východiská, ktoré zahŕňajú charakteristiku plemena Slovenský čuvač, jeho historický vývoj a aktuálny plemenný štandard. Následne bude popísaná organizácia chovu na Slovensku, vrátane legislatívneho rámca a činnosti hlavných chovateľských organizácií. Centrálna časť práce bude venovaná analýze exteriérových a pracovných vlastností plemena na základe zozbieraných dát. Záver práce prinesie syntézu zistených skutočností, formuláciu záverov a prípadných odporúčaní pre ďalší rozvoj a udržateľnosť chovu Slovenského čuvača na Slovensku.

1. Súčasný stav riešenia problematiky doma a v zahraničí

1.1 História vzniku plemena Slovenský čuvač

Plemeno slovenský čuvač patrí medzi staré pôvodné plemená pastierskych psov, ktorého korene siahajú hlboko do histórie horských oblastí Európy. Jeho pôvod sa odvodzuje od arktických vlkov a pozostatky bielych horských psov z obdobia pred ľadovými dobami sa zachovali v rôznych horských regiónoch, najmä na severných svahoch Kaukazu, Balkánu (Rodopy), Karpát, Abruzz, Álp a Pyrenejí. V týchto chladných a vlhkých oblastiach sa spolu s typickými horskými psami zachovali aj reliktné druhy flóry a fauny, ktorých najbližšie výskyty boli identifikované v Škandinávii (FCI, 2018).

Obr. 1 Čuvač v umení (Ján Hála, 1945)

História pastierskych psov je úzko spätá s počiatkami hospodárskej činnosti človeka. Proces domestikácie psov typu severského vlka v európskom priestore sa datuje už do doby kamennej, pričom psy boli postupne selektované na ochranu stád a majetku (Barlík a kol., 1977). O tradícii chovu bielych pastierskych psov sa zmieňuje už rímsky autor Columella v 1. storočí n. l. vo svojom diele „De re rustica“, kde poukazuje na výhodu bieleho sfarbenia pri ochrane čried pred dravcami a pri rozlišovaní psa od predátora najmä v noci (Barlík a kol., 1977).

Vývoj slovenského čuvača je úzko spojený s karpatskou oblasťou a rozvojom horského chovu oviec. Archeologické nálezy lebiek podobných psov staré približne 2000 rokov naznačujú ich dlhodobú prítomnosť v tomto priestore, pričom písomné zmienky o bielych pastierskych psoch v slovenských horách pochádzajú zo 17. storočia (Chovateľská Stanica Janin Ranč Slovenský Čuvač, 2017 a). Kľúčovú úlohu pri formovaní plemena zohralo valašské pastierstvo. Valašské obyvateľstvo, ktoré sa od 4. storočia n. l. postupne

usadzovalo v karpatských horských pásmach vrátane Tatier a Beskýd, prinieslo špecifický salašnícky spôsob hospodárenia a organizáciu pasenia oviec. Valašské dediny disponovali výsadami, ako bolo právo pasenia na horských pasienkoch, pričom ochranu stád zabezpečovali veľké biele strážne psy označované ako čuvače (Barlík a kol., 1977; FCI, 2018).

Použitie slovenského čuvača bolo odpradáva spojené s jeho úlohou pastierskeho a salašnického psa v drsných vysokohorských podmienkach. Slúžil ako ochranca stád oviec a hovädzieho dobytku pred dravcami, sprievodca hydiny a iných hospodárskych zvierat, ako aj strážca obydli a hraníc. Jeho biela farba umožňovala jednoduché vizuálne odlíšenie od predátorov v zasneženom prostredí horských regiónov strednej a východnej Európy (FCI, 2018; Klub Chovateľov Slovenského Čuvača 2014 c; Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů a).

Statné horské biele psy sa postupne šírili aj do nížinných oblastí, napríklad z karpatských regiónov do uhorskej nížiny. V týchto podmienkach však dochádzalo k postupnej zmene ich typu, prejavujúcej sa stratou hustej podsady, znížením kompaktnosti telesnej stavby či predĺžením niektorých telesných znakov. Naopak, adaptácia nížinných psov na vysokohorské prostredie bola výrazne náročnejšia, čo prispelo k zachovaniu relatívnej jednotnosti horského typu čuvača v tradičných salašnických oblastiach (Barlík a kol., 1977).

Na pôvod plemena existujú aj rozdielne názory. Niektorí autori zdôrazňujú jeho samostatný vývoj v izolovaných horských komunitách bez výrazného kríženia s inými plemenami, zatiaľ čo iní poukazujú na možný vplyv maďarských pastierskych psov, ako sú puli alebo mudi, prípadne chorvátskych pastierskych psov. Všeobecne však panuje zhoda, že čuvač bol selektovaný predovšetkým na odolnosť, samostatnosť a výrazné ochranné inštinkty (Ďurišin a Löffler, 2015).

Organizovaný chov čistokrvných slovenských čuvačov sa začal v 30. rokoch 20. storočia na území Slovenska a Čiech. Významnou osobnosťou pri záchrane a systematickom šľachtení plemena bol profesor MVDr. Antonín Hrůza, ktorý v roku 1929 zaregistroval prvý vrh do plemennej knihy. V roku 1933 vznikol Chovateľský klub slovenského čuvača a základ chovu tvorili jedince pochádzajúce najmä z oblastí Liptova, Tatier a východných Karpát (FCI, 2018). Základom cieľavedomého šľachtenia sa stala dvojica psov – pes Jerry (SPKP 1) a sučka Kora (SPKP 2), vybraní ako typickí predstavitelia pôvodných horských

psov. Ich spojenie v roku 1929 v chovateľskej stanici „ze Zlaté studny“ prinieslo prvý oficiálny vrh, čím sa začala moderná éra plemena a systematická selekcia na vedeckom základe (Chovateľská Stanica Janin Ranč Slovenský Čuvač, 2017 b).

Obr. 3 Prof. Antonín Hruža (foto archív VŠV v Brne)

Obr. 2 Jerry, zakladateľ línie Slovenského čuvača (foto archív)

Kľúčovým míľnikom vo vývoji plemena bolo jeho oficiálne uznanie Medzinárodnou kynologickou federáciou 18. augusta 1965 a registrácia pod číslom štandardu 142. Tento krok bol výsledkom systematického mapovania pôvodných jedincov v horských stádach a vypracovania jednotného štandardu plemena. V nasledujúcich desaťročiach sa využitie slovenského čuvača rozšírilo aj mimo tradičného pastierstva, napríklad v oblasti poľovníctva či služobnej kynológie, čo potvrdzuje jeho vysokú mieru adaptability (FCI, 2018; Ďurišin a Löffler, 2015).

Obr. 4 Logo Klubu chovateľov slovenských čuvačov (Klub chovateľov slovenského čuvača)

1.2 Všeobecná charakteristika plemena

Slovenský čuvač predstavuje historické slovenské národné plemeno psa, ktorého pôvod je neoddeliteľne spojený s drsnými podmienkami vysokohorského prostredia Tatier a s tradičným chovom oviec (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača 2014 d; FCI 2018). Toto plemeno je po stáročia vyšľachtené pre úlohu strážcu hospodárskych zvierat, najmä oviec, pred predátormi ako vlk a medveď, pričom jeho biela farba srsti mu umožňovala splynúť so stádom a zároveň ho odlíšiť od šeliem (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača 2014 d; Findo a Skuban, 2011). Jeho moderná cielená šľachtenie sa začalo v 20. storočí vďaka úsiliu kynológa Dr. Antona Hrízu, ktorý položil základy organizovaného chovu a vypracoval prvý štandard plemena (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača 2014 d; FCI 2018). V kapitole 1.1 sme spomínali psov Jerry a Kora ktorý významne ovplyvnili genetickú aj exteriérovú podobu dnešnej populácie. Pri ich výbere sa kládol dôraz na čisto bielu farbu a robustnú telesnú stavbu vhodnú do horských podmienok, pričom sa prejavil aj zakladateľský efekt formujúci variabilitu plemena na desaťročia. Hoci sa neskôr do chovu zapojili aj ďalšie jedince, táto dvojica zostáva symbolom záchrany slovenského čuvača a stojí na začiatku rodokmeňov všetkých súčasných línii. Na ich prácu nadväzuje aj dnešná snaha o zachovanie zdravia a pracovných vlastností plemena (Barlík a kol., 1977).

Podľa štandardu Medzinárodnej kynologickej federácie je Slovenský čuvač impozantný, robustný pes obdĺžnikového rámca s hlbokou a širokou hrudnou partiou. Jeho celkový vzhľad symbolizuje silu, obratnosť a vytrvalosť, nevyhnutné pre prácu v náročnom teréne (FCI 2018; Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů b).

Obr. 5 Gyro Carin Dom (Matúš Pramuka, 2021)

Hlava a výraz: Hlava je silná, široká a pretiahnutá, s výrazným, ale nie príliš strmým stopom. Oči sú oválneho tvaru, tmavohnedej farby, s inteligentným a bdelym výrazom, ktorý odráža jeho ostrážitú povahu. Uši sú vysoko nasadené, zvesené a stredne dlhé.

Telo a končatiny: Telo je pevné a svalnaté, s rovnou a silnou chrbtovou líniou. Končatiny sú rovné, silné, s dobre vyvinutým osvalením a pevnými labami, čo mu umožňuje pohyb v rôznorodom teréne. Chvost je nízko nasadený, bohato osrstený a v pokoji dosahuje až k päťovým kĺbom, pričom je nesený zvesený. Pri vzrušení sa môže stočiť nad chrbát.

Srst' a farba: Charakteristickým rysom je srst', ktorá je hustá, dlhá a hrubá, s bohatou podsadou, poskytujúca vynikajúcu ochranu pred nepriaznivými poveternostnými podmienkami. Farba srsti je výhradne čisto biela, pričom sa pripúšťa žltkastý nádych na ušiach. Pigmentácia nosa, viečok a pier je vždy čierna, čo podčiarkuje jeho výraz.

Veľkosť a hmotnosť: Kohútiková výška u psov sa pohybuje v rozmedzí 59–71 cm a hmotnosť medzi 36–44 kg. U súk je výška 54–65 cm a hmotnosť 31–37 kg (FCI, 2018).

**Obr. 6 Cimbo Slovenský Poklad
(Spolek chovatelů Slovenských
čuvačů – ČR, 2025)**

Podľa Klub Chovatelů Slovenských Čuvačů (2017 b) je Slovenský čuvač je známy svojou odvážnou, ostrážitou povahou. Je prirodzene nedôverčivý voči cudzím osobám, avšak voči svojej rodine a zverenému stádu prejavuje mimoriadnu lojalitu a oddanosť. Pre svoju prácu strážcu stád je kľúčová jeho schopnosť samostatného rozhodovania a obrany, čo vyžaduje konzistentnú výchovu a socializáciu od útleho veku (Slovak Dog Breeds; Findo a

Skuban, 2011). Inteligentný a učenlivý, avšak s určitou tvrdohlavosťou, si vyžaduje skúseného majiteľa, ktorý dokáže oceniť a usmerniť jeho prirodzené inštinkty. V minulosti sa využíval aj v službách, napríklad v žandárstve, čo svedčí o jeho všestrannosti a schopnosti pôsobiť v rôznych pracovných úlohách. Napriek jeho pôvodnej pracovnej úlohe sa dnes čoraz častejšie uplatňuje aj ako spoločník pre rodiny s dostatkom priestoru a skúseností s veľkými plemenami (Ďurišin a Löffler, 2015).

1.3 Využitie krvných línií v riadenom chove Slovenského čuvača

Formovanie a stabilizácia populácie slovenského čuvača v rámci riadenej plemenitby boli postavené na niekoľkých kľúčových krvných líniách, ktoré definovali nielen exteriérový smer, ale aj genetickú variabilitu plemena. Podľa dobových prameňov možno identifikovať päť základných línií, z ktorých každá prispela k formovaniu dnešného typu psa špecifickým spôsobom (Slovenský Čuvač, 2009).

Línia založená psom AZUR-KAZO nadviazala na archaický liptovský chov a stala sa rozhodujúcim faktorom pri konsolidácii telesného rámca. V období jej vzniku sa v populácii často vyskytovali jedince menšieho vzrastu, preto bol v plemenitbe kladený dôraz predovšetkým na zvýšenie kohútikovej výšky a celkovej telesnej mohutnosti. Hoci sa predstavitelia tejto línie vyznačovali pevnou konštitúciou a žiaducou tmavou pigmentáciou oka, v chovateľskej praxi boli zaznamenané aj určité nedostatky, najmä v oblasti uhlenia zadných končatín a spôsobu nesenia chvosta. Napriek tomu sa línia Kazo stala jednou z najrozšírenejších a mala zásadný vplyv na ustálenie žiadaného plemenného typu (Konečná 2010 a; Slovenský Čuvač, 2009).

Geograficky odlišný vplyv reprezentovala línia založená psom IBRO Z HOVERLY. Jej pôsobenie sa sústredilo primárne na územie vtedajších západných Čiech, čím sa plemeno úspešne integrovalo aj mimo svoje pôvodné jadro na Slovensku. V porovnaní s predchádzajúcou líniou vykazovali jedince odvodzované od plemenníka Ibro jemnejší konštitučný typ, avšak s vysokou mierou vyrovnanosti exteriérových znakov. Je však potrebné dodať, že kvalitatívny progres v tejto línii bol vo veľkej miere závislý od kvality a genetického potenciálu vybraných súk v rámci pripárenia (Konečná 2010, b; Slovenský Čuvač, 2009)

Systematická plemenárska práca na severnom Slovensku, konkrétne v regióne Oravy, bola úzko spojená s líniou UMEK Z TUTLEK. Tento plemenník patril k prvým jedincom využívaným v rámci organizovaného chovu. Potomstvo vykazovalo nadpriemernú telesnú výšku a pevný konštitučný typ, čo zodpovedalo vtedajším chovateľským cieľom. Na druhej strane sa v tejto línii vo zvýšenej miere prejavoval výskyt dysplázie bedrových kĺbov, čo pravdepodobne viedlo k postupnému obmedzeniu jej využívania, až sa v súčasnosti považuje za zaniknutú (Konečná 2010 c; Slovenský Čuvač, 2009).

Krvná línia SIMBA vychádzala z genofondu psov z poľského pohraničia a jej udržanie bolo dlhodobo viazané na špecifické chovateľské stanice. Genetický materiál Simbu prinášal do chovu pozitívne vlastnosti, hoci limitujúcim faktorom bola nižšia početnosť základne. To v niektorých etapách vývoja línie spôsobovalo komplikácie súvisiace s rizikami úzkej príbuzenskej plemenitby (Konečná 2010 d; Slovenský Čuvač, 2009).

Posledná z historických línií, založená psom NERO z Liptovskej Lúžnej, predstavovala dôležitý prvok genetickej diverzity. Nero pochádzal priamo z prostredia pôvodných salašov, čo zaručovalo zachovanie autentických plemenných znakov. Do riadeného chovu bol zaradený s cieľom zlepšiť najmä kvalitu osrstenia a pigmentácie. Aj keď jeho potomstvo nedosahovalo extrémnu kohútikovú výšku, prínos v oblasti exteriérovej variability bol nespochybniteľný. Podobne ako v prípade línie Umek, aj línia Nero sa v moderných rodokmeňoch už aktívne neuplatňuje a zostáva historickou súčasťou vývoja plemena (Konečná 2010 e; Slovenský Čuvač, 2009).

1.4 Súčasná situácia v chove Slovenského čuvača

Súčasný stav chovu Slovenského čuvača na Slovensku je výsledkom systematického úsilia o zachovanie a rozvoj tohto národného plemena, pričom sa kladie dôraz na udržanie jeho exteriérových, pracovných a zdravotných vlastností. Organizácia chovu je primárne zabezpečovaná špecializovanými chovateľskými klubmi, ktoré stanovujú podmienky pre uchovanie jedincov a dohliadajú na dodržiavanie štandardov (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 e).

Kľúčovým pilierom v organizácii chovu je takzvaný Chovateľský poriadok, ktorý detailne definuje podmienky pre zaradenie jedinca do chovu (Klub Chovateľov Slovenského

Čuvača, 2014 a). Tento poriadok zahŕňa proces uchovnenia psa alebo suky, ktorý je nevyhnutný pre legálne rozmnožovanie. Súčasťou tohto procesu je bonitácia, počas ktorej sú jedinci posudzovaní z hľadiska súladu s platným štandardom plemena Medzinárodnej kynologickej federácie č. 142 (FCI 2018, Klub Chovateľov Slovenského Čuvača d). Databázy chovateľských staníc a chovných jedincov sú verejne dostupné, čo umožňuje transparentné sledovanie stavu chovu a genealogických línií (Slovenský Čuvač, 2026).

V oblasti exteriérových vlastností sa chovatelia usilujú o zachovanie typických znakov plemena, ako sú robustná postava, biela srst' a výrazná hlava, v súlade s oficiálnym štandardom. Pravidelné výstavy a bonitácie slúžia ako nástroje na selekciu jedincov, ktorí najlepšie zodpovedajú ideálu plemena (Chovateľská Stanica Janin Ranč Slovenský Čuvač, 2017 c).

Popri exteriérových vlastnostiach je pre Slovenského čuvača mimoriadne dôležitá aj obnova a udržanie pracovných vlastností. Hoci bol historicky využívaný ako pastiersky pes na ochranu stád pred predátormi a v minulosti aj v žandárskej službe (Ďurišin a Löffler, 2020), s ústupom tradičného salašníctva došlo k poklesu jeho pôvodného využitia. V súčasnosti sa však pozoruje nárast záujmu o jeho pracovné schopnosti, najmä v súvislosti s ochranou hospodárskych zvierat pred veľkými šelmami (Findo A Skuban 2011). Organizujú sa špeciálne pastierske skúšky a testy vloh, ako sú SVPP, HWT a IHT, ktoré overujú a rozvíjajú vrodené pastierske inštinkty psov (Pasenie). Tieto aktivity prispievajú k udržaniu čuvača nielen ako spoločníka, ale aj ako pracovného psa schopného plniť svoje pôvodné poslanie.

Zdravotný stav plemena je taktiež prioritou v chovateľskom programe. Chovatelia sa zameriavajú na minimalizáciu výskytu geneticky podmienených ochorení, pričom osobitná pozornosť je venovaná DBK (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 g). Pre uchovnenie jedincov je často vyžadované úradné vyšetrenie na túto chorobu. Všeobecná informovanosť chovateľov o správnej výžive a prevencii chorôb prispieva k celkovému zlepšeniu zdravia a vitality populácie Slovenského čuvača (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 g).

Celkovo možno konštatovať, že súčasný stav chovu Slovenského čuvača na Slovensku je charakterizovaný snahou o zachovanie plemena v jeho typickej podobe s dôrazom na komplexné hodnotenie exteriéru, povahy, pracovných vlastností a zdravia. Systematická práca chovateľských klubov, aktívna účasť chovateľov a dostupnosť

rozsiahlych databáz sú kľúčové pre udržateľnosť a ďalší rozvoj tohto jedinečného národného dedičstva (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 e).

1.5 Charakteristika ovčiarskych a pastierskych psov podľa Medzinárodnej kynologickej federácie

Medzinárodná kynologická federácia klasifikuje plemená psov do desiatich skupín na základe ich pôvodu, vzhľadu a primárneho účelu. Prvá skupina zahŕňa ovčiarske a pastierske psy, s výnimkou švajčiarskych salašníckych psov, ktoré sú zaradené do druhej skupiny (FCI 1). Táto skupina je mimoriadne rôznorodá, avšak spája ju spoločný historický a funkčný základ – úzka spolupráca s človekom pri chove a ochrane hospodárskych zvierat.

Ovčiarske a pastierske psy sú šľachtené predovšetkým na prácu s dobytkom, ovcami či inými zvieratami. Ich hlavnou úlohou je buď zháňanie a riadenie stáda alebo ochrana stáda pred predátormi a zlodejmi. Hoci sa v rámci tejto skupiny vyskytujú plemená s odlišnými pracovnými štýlmi a exteriérovými vlastnosťami, zdieľajú niekoľko kľúčových charakteristík, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie ich úloh.

Typické vlastnosti ovčiarskych a pastierskych psov zahŕňajú vysokú inteligenciu, mimoriadnu učenlivosť a silný inštinkt pre prácu. Často sú to psy s veľkou vytrvalosťou, fyzickou odolnosťou a schopnosťou pracovať v náročných terénnych a klimatických podmienkach. Ich povaha je spravidla vyrovnaná, avšak často s výraznými ochrannými inštinktm. Medzi ovčiarskymi psami, ktoré pasú, je kladený dôraz na ovládateľnosť, rýchlosť a schopnosť jemnej manipulácie so stádom, zatiaľ čo u pastierskych psov strážiacich stádo sa cení nezávislosť, nebojnosť a silný obranný reflex. Mnohé plemená majú charakteristickú srst, ktorá ich chráni pred nepriaznivým počasím (FCI 1).

Príkladmi plemien zaradených do tejto skupiny sú napríklad Border kólia, Nemecký ovčiak, ale aj Slovenský čuvač, ktorý patrí medzi plemená určené primárne na stráženie stáda. Ich rôznorodosť reflektuje špecifické potreby rôznych regiónov a typov chovu, avšak všetky sú neoddeliteľnou súčasťou pastierskej kultúry a chovateľstva (FCI 1; American Kennel Club).

1.6 Nomenklatúra ovčiarskych a pastierskych psov

Klasifikácia a nomenklatúra psov, ktoré historicky i v súčasnosti asistujú pri práci s hospodárskymi zvieratami, je založená primárne na ich funkčnej špecializácii. Aj keď sa často označujú súhrnným termínom „ovčiarske psy“ alebo „pastierske psy“, je kľúčové rozlišovať medzi dvoma hlavnými funkčnými kategóriami: psy na pasenie a psy na ochranu stád. Tieto kategórie sa líšia nielen svojím poslaním, ale aj povahovými vlastnosťami, spôsobom práce a historickým vývojom (Simmie-Psy).

Termín „ovčiarske psy“ v užšom slova zmysle, alebo presnejšie „psy na pasenie“, označuje plemená vyšľachtené na aktívne riadenie, zháňanie a presúvanie stád hospodárskych zvierat, predovšetkým oviec. Ich hlavnou úlohou je udržiavať stádo pohromade, usmerňovať ho na pastvu, presúvať medzi ohradami alebo zaháňať do košiarov (Raisingsheep.net). K dosahovaniu týchto cieľov využívajú špecifické techniky, ako je očný kontakt (tzv. „oko“ u Border kólií), nízky postoj, tichý alebo hlasný nátlak, či dokonca ľahké štipanie do končatín. Sú vysoko inteligentné, rýchle, agilné a vyznačujú sa silnou naviazanosťou na psovoda, pričom pracujú pod jeho priamym vedením a príkazmi. Medzi typické plemená patria Border kólia, Austrálsky ovčiak, alebo Pumi. V klasifikácii Medzinárodnej kynologickej federácie sú mnohé z týchto plemien zaradené do Skupiny 1: Ovčiarske a dobytkárske psy (okrem švajčiarskych dobytkárskych psov), do Sekcie 1: Ovčiarske psy (FCI 1).

„Pastierske psy“, alebo psy na ochranu stád (často označované skratkou LGDs z anglického Livestock Guarding Dogs), predstavujú odlišnú funkčnú kategóriu. Ich primárnou úlohou nie je pasenie alebo riadenie stád, ale ich aktívna ochrana pred predátormi, ako sú vlci, medvede, rysy, lišky či túlavé psy, a tiež pred zlodejmi (Findo a Skuban 2011). Tieto psy žijú so stádom, často už od útleho veku, čím si k nemu vytvárajú silné puto a vnímajú ho ako svoju „rodinu“. Charakteristické sú pre ne veľká telesná stavba, silná kostra, výrazné teritoriálne správanie, nezávislý charakter a vrozený obranný inštinkt. Sú vyšľachtené na samostatné rozhodovanie a iniciatívne konanie v prípade ohrozenia stáda bez priameho príkazu psovoda. Príkladmi takýchto plemien sú Slovenský čuvač, Pyrenejský horský pes, Maremmanský ovčiak, Kuvasz alebo Anatolský pastiersky pes (Simmie-Psy).

Hoci sú pastierske psy funkčne odlišné od ovčiarskych psov na pasenie, historicky a regionálne sa často prekrývajú. V rámci Medzinárodnej kynologickej federácie sú niektoré plemená, ktoré sú primárne LGDs (ako Slovenský čuvač), zaradené do rovnakej Skupiny 1,

Sekcie 1 „Ovčiarске psy“ (FCI). Táto klasifikácia reflektuje ich pôvodné prostredie a celkovú úlohu v chovateľstve, no zároveň poukazuje na dôležitosť pochopenia špecifickej funkcie plemena nad rámec samotného zaradenia do kynologickej skupiny. Pre komplexnú analýzu chovu a využitia týchto plemien je preto nevyhnutné rozlišovať medzi ich primárnymi pracovnými úlohami (Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů, 2017).

1.7 Klasifikácia štýlov práce a pasenia

Práca psa so stádom hospodárskych zvierat nepredstavuje homogénnu aktivitu, ale súbor vysoko špecializovaných, fylogeneticky a šľachtiteľsky podmienených prejavov. Tieto prejavy sa v kynologickej praxi a etológii rozdeľujú podľa primárneho účelu využitia jedinca, spôsobu manipulácie so zvieratami a miery interakcie s psovodom. V kontexte slovenského chovu je nevyhnutné striktné rozlišovať medzi prácou ovčiarskych psov (herding dogs), ktoré so stádom aktívne manipulujú, a pastierskych strážnych psov (livestock guardian dogs), kam sa radí aj slovenský čuvač, a ktorých úlohou je ochrana teritória a zvierat (Vlčková, 2025; FCI, 2025 a).

1.7.1 Zháňací štýl (Collecting Style – CS)

Zháňací štýl predstavuje vysoko špecializovaný spôsob práce, charakteristický pre plemená ako border kólia alebo kelpia. Tento štýl je založený na modifikovanom loveckom inštinkte, kde pes ovce nekoristí, ale zhromažďuje. FCI (2025 d) uvádza, že pre tento štýl je typická práca tzv. „okom“, kedy pes intenzívne vizuálne fixuje stádo v nízkom, prikrčenom postoji, čo vyvoláva u hospodárskych zvierat potrebný rešpekt bez nutnosti fyzického kontaktu.

V rámci zháňacieho štýlu sa rozlišujú špecifické fázy práce, ktoré sú súčasťou medzinárodných skúšok a trialov (IHT CS):

Outrun (vybiehanie): Schopnosť psa obísť stádo v širokom oblúku bez jeho rozplašenia.

Lift (zdvihnutie): Citlivé nadviazanie kontaktu so stádom a jeho uvedenie do pohybu.

Fetch (prinášanie): Vedenie zvierat v priamej línii k psovodovi.

Tento štýl vyžaduje neustálu koncentráciu a schopnosť psa reagovať na jemné akustické alebo vizuálne signály na veľké vzdialenosti. Pes v zháňacom štýle pracuje s

vysokou mierou asertivity, pričom jeho pohyb je plynulý a často označovaný ako plazivý (FCI, 2025 e).

1.7.2 Tradičný štýl (Traditional Style – TS)

Tradičný štýl práce je historicky spojený s kontinentálnymi plemenami ovčiarskych psov. Na rozdiel od zháňacieho štýlu, kde je pes orientovaný na zhromažďovanie zvierat, tradičný štýl kladie dôraz na funkciu „pohyblivého plotu“. Pes v tomto prípade udržiava bariéru medzi stádom a okolitým prostredím, čím chráni napríklad susediace plodiny pred vypasením alebo zabezpečuje plynulý presun stáda po cestných komunikáciách.

Podľa FCI (2025 c) sú pre tento spôsob práce typické nasledujúce prvky:

Guarding (stráženie hraníc): Pes sa pohybuje po obvode určenej plochy a vracia jedince, ktoré sa pokúšajú opustiť vyhradený priestor.

Driving (vedenie): Tlačenie stáda vpred, pričom pes sa pohybuje tesne za zvieratami alebo po ich bokoch.

Tento štýl je menej o vizuálnom tlaku „oka“ a viac o fyzickej prítomnosti psa, ktorý vymedzuje priestor pre pastvu. Od psa sa v tomto prípade vyžaduje vyššia miera samostatného rozhodovania pri udržiavaní celistvosti stáda (FCI, 2025 b).

1.7.3 Štýl práce pastierskych strážnych psov

Práca pastierskych strážnych psov, ktorých typickým predstaviteľom na Slovensku je slovenský čuvač, sa diametrálne líši od manipulačných štýlov (CS a TS). Tieto psy sa nepodieľajú na pasení v zmysle riadenia pohybu oviec, ale sú integrálnou súčasťou stáda. Základom tohto štýlu je vybudovanie silnej sociálnej väzby, kedy pes vníma hospodárske zvieratá ako príslušníkov vlastnej svorky.

FCI (2025 a) definuje tri kľúčové atribúty tohto štýlu:

Spolahlivosť: Pes nesmie ubližovať zvieratám v stáde ani ich rušiť pri fyziologických aktivitách (pastva, odpočinok, pôrod).

Vernosť: Neustála prítomnosť v tesnej blízkosti stáda, aj bez prítomnosti pastiera.

Stráženie: Okamžitá reakcia na prítomnosť predátora alebo cudzieho objektu prostredníctvom varovného štekotu a zastrašujúceho postoja.

V kontexte slovenskej praxe sa potvrdzuje, že tieto psy sú vysoko efektívne nielen proti veľkým šelmám, ale aj proti krkavcom, ktoré spôsobujú škody na novonarodených jahňatách. Ich prítomnosť pôsobí ako statický a odradzujúci prvok, ktorý narúša lovecké stratégie predátorov (FCI, 2025 a).

Hoci Slovenskému čuvačovi nechýba pastiersky inštinkt a v minulosti bol využívaný aj na držanie stáda pohromade v drsných horských podmienkach, jeho dominantná funkcia je obranná. Moderné chovateľstvo sa preto zameriava na udržanie a rozvoj práve týchto strážnych vlastností a vynikajúcich exteriérových znakov, ktoré ho predurčujú na túto špecifickú a dôležitú prácu. V kontexte hodnotenia "pracovných vlastností" sa u čuvača preto primárne sledujú vlohy pre ochranu a stráženie, nie pre aktívne zhromažďovanie a presúvanie stáda (Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů, 2017).

1.8 Testovanie pracovných vlastností na skúškach

Výcvik pastierskeho psa zameraného na prácu so stádom oviec má za cieľ rozvíjať jeho schopnosť spolupracovať s človekom a efektívne využívať vrodené vlohy pri manipulácii so stádom bez spôsobenia ujmy zvieratám. Medzi základné pracovné úlohy patrí vyhánanie oviec z ohrady, ich zaháňanie do košiara, riadenie pohybu na pastvine, prekonávanie prekážok a presun stáda na nové pasienky. Tieto činnosti zároveň tvoria základ športových disciplín v pasení psov (Loučka, 2016).

Hodnotenie povahových a pracovných vlastností ovčiarskych psov je dôležité pre zvýšenie ich pracovnej úspešnosti, vhodné zaradenie do pracovného prostredia a cielený výber chovných jedincov (Loučka, 2016).

1.8.1 FCI test prirodzených vlôh ovčiarskeho psa (NHAT)

Jedná sa o medzinárodnú skúšku zameranú na posúdenie záujmu psa o stádo, ochoty spolupracovať s psovodom, schopnosti ovplyvňovať pohyb oviec a inštinktívneho

vyhľadávania optimálnej pracovnej pozície. Skúška pozostáva z časti zameranej na socializáciu psa a z praktického hodnotenia jeho správania pri stáde (FCI 2025 a; Loučka, 2016).

1.8.2 FCI pracovný test v pasení – zháňací štýl (HWT CS)

Táto skúška overuje základné schopnosti psa manipulovať so stádom, ako je vyvedenie oviec z košiara, vedenie stáda so zmenami smeru, zhromažďovanie oviec, odtlačenie stáda od psovoda a jeho návrat do ohrady. Úspešné absolvovanie je odporúčaním pre zaradenie do chovu a podmienkou účasti na medzinárodných súťažiach v tomto štýle (FCI 2025 d; Loučka, 2016; Pasenie na Slovensku, 2008).

1.8.3 FCI medzinárodný trial v pasení – zháňací štýl (IHT CS)

Podľa FCI sú tieto súťaže určené len pre plemeno border kólia a preveruje komplexné pracovné schopnosti psa v podmienkach simulujúcich reálnu pastiersku prax. Disciplíny zahŕňajú zhromažďovanie, vedenie, triedenie či zaháňanie stáda, pričom cieľom je zachovanie kvalitných pracovných línií a etické zaobchádzanie so zvieratami (FCI 2025 e; Loučka, 2016; Pasenie na Slovensku, 2008).

1.8.4 FCI pracovný test v pasení – tradičný štýl (HWT TS)

Cieľom skúšky je hodnotiť schopnosť psa pracovať so stádom v tradičnom systéme pasenia. Posudzuje sa najmä poslušnosť, samostatnosť, citlivý prístup k ovciam a schopnosť strážiť a viesť stádo. Skúška je určená pre ovčiarske a pastierske plemená staršie ako jeden rok (okrem border kólií a kelpii) (FCI 2025 b; Loučka, 2016; Pasenie na Slovensku, 2008).

1.8.5 FCI medzinárodný trial v pasení – tradičný štýl (IHT TS)

Skúška nadväzuje na pracovný test a predstavuje súťaž rozdelenú do troch úrovní náročnosti. Psy v nej plnia úlohy ako zastavenie a stráženie stáda, pasenie vo vyhradenom priestore, ochrana stáda či návrat do košiara. Cieľom trialov je zachovanie pracovných schopností ovčiarskych psov a podpora ich využiteľnosti v praxi (FCI 2025 c; Loučka, 2016; Pásenie na Slovensku, 2008).

Obr. 7 Akim - stráženie stáda (Mirka Dobešová, Katka Brtníková a Petr Šourek, 2017)

Obr. 8 Brian - práca so stádom (Mirka Dobešová, Katka Brtníková a Petr Šourek, 2017)

1.9 Organizácia chovu v Slovenskej republike

1.9.1 Riadenie klubu „Klub chovateľov Slovenského čuvača“

Výbor Klubu chovateľov slovenského čuvača predstavuje kľúčový riadiaci a výkonný orgán zodpovedný za systematický rozvoj, ochranu a propagáciu plemena slovenský čuvač na Slovensku. Jeho hlavnou úlohou je zabezpečovať súlad chovu s platnými chovateľskými predpismi, štandardmi Medzinárodnej kynologickej federácie a vnútornými stanovami klubu. Výbor je volený na štvorročné funkčné obdobie a v aktuálnom zložení je zložený z ôsmich členov, ktorí zastávajú špecifické funkcie. Konkrétne, členmi výboru sú: predseda Ing. Jaroslav Matyáš, 1. podpredseda Jaroslav Šimončíč, tajomník Dominika Zuzulová, 2. podpredseda pre pracovné využitie čuvača Michal Žuffa, pokladník Ing. Daša Uhrínová, hlavný poradca chovu Jana Goliášová a poradcovia chovu Ing. Zuzana Buzáková Trčanová a Peter Kubik. Okrem hlavného výboru pôsobí v Klube chovateľov slovenského čuvača aj Revízna komisia. Jej hlavnou úlohou je dohliadať na hospodárenie klubu a dodržiavanie stanov. Súčasnými členmi revíznej komisie sú predsedníčka Monika Kubíková a členky Helena Hudáková a Dana Jelínková (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2014 f).

Medzi primárne kompetencie výboru patrí tvorba a kontrola dodržiavania chovateľského poriadku, ktorý definuje podmienky pre uchovnenie jedincov, kritériá pre bonitácie a hodnotenie pracovných vlastností plemena. Ďalej výbor organizuje a dohliada na rôzne chovateľské podujatia, ako sú bonitácie, výstavy, zvod psov a výcvikové akcie, ktoré sú nevyhnutné pre posúdenie chovnej spôsobilosti a udržanie vysokej úrovne plemena. Zodpovedá tiež za vedenie plemennej knihy, evidenciu chovných jedincov, vydávanie preukazov pôvodu a spracovanie štatistických údajov o populácii slovenského čuvača. Týmto spôsobom zabezpečuje transparentnosť a kontinuitu chovu. Okrem administratívnych a organizačných činností sa výbor aktívne venuje podpore a propagácii plemena, vzdelávaniu chovateľov a verejnosti o špecifikách a potrebách slovenského čuvača, ako aj riešeniu prípadných sporov a problémov v rámci členskej základne (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2014 f).

1.9.2 Chránený názov registrovaných chovov psov

Relatívne vysoký počet aktívnych chovateľských staníc poukazuje na pretrvávajúci záujem o plemeno slovenský čuvač a zároveň naznačuje pomerne stabilnú chovnú základňu na Slovensku. Regionálna rozptýlenosť chovov môže prispievať k zachovaniu genetickej variability populácie, avšak zároveň kladie zvýšené nároky na koordináciu chovateľskej práce, evidenciu reprodukcie a dodržiavanie selekčných kritérií v rámci organizovaného chovu. Klub Chovateľov Slovenského čuvača zastrešuje na Slovensku 51 aktívnych registrovaných chovov:

AMORE DEL PASTORE, ANITRAMIR, ANJELI U ZUZKY, BIELA SILA, BIELE SRDCE ALBA CORE, BIELY VÍCHOR, BRUSNÍK II, CARIN DOM, COMEDY OF LIFE, DOLINA SPOD TATIER, DUNAJSKÝ POKLAD, FLORIN DVOR, GAZDOVSTVO BIELA PODKOVA, GOLAT WORKING DOG, JANIN RANČ, JAROSLAVOV DVOR, KARKUS MUST HAJA, KARPATSKÝ KLENOT, KETYLAND, KORLAT FARM, LIMIN DAR, MAPA, MRAJA, NA STAROM MLYNISKU, OSTRÁ HORA, PERLA POVAŽIA, POD MEDVEĎOU SKALOU, PODUNAJSKÝ STRÁŽCA, PRIMATOR DIETRIECH, RUDOLFOV BAČOV, SLOVENSKÝ KRÁľ STRÁŽCOV, SLOVENSKÝ POKLAD, SPIŠSKÝ VARTAŠ, SPOD KARPATSKÝCH HÔR, STARÉ DVORY, TRIBEČSKÝ POKLAD, VIA ALBA, VIOLET´ S MEADOW, Z AGOROVHO DVORA, Z ARTUSHOVHO DVORA, Z BAN-PE-LU, Z BELLINHO DVORA, Z BOSNOVHO DVORA, Z GAZDOVSKÉHO DVORA, Z KARPATSKÉHO ÚDOLIA, Z KRÁľOVskej ĽUBELE, Z KUBAŠKÉHO DVORA, Z LIPTOVSKÝCH STRÁNÍ, Z RUDNÍCKEJ KRÁSY, Z TATRANSKÝCH LÚK (Slovenský čuvač, 2026 a).

1.9.3 Chovateľský poriadok klubu

Chovateľský poriadok predstavuje základný vnútroorganizačný normatív, ktorý definuje pravidlá, podmienky a postupy pri riadení chovu plemena slovenský čuvač na území Slovenskej republiky. Tento dokument je v súlade s predpismi Medzinárodnej kynologickej federácie a Slovenskej kynologickej jednoty, pričom reflektuje špecifické potreby a ciele ochrany genofondu tohto národného plemena. Hlavným poslaním chovateľského poriadku je cieľavedomé zušľacht'ovanie plemena, upevňovanie jeho exteriérových vlastností a zachovanie typických povahových čŕt, ktoré sú definované v platnom štandarde

Medzinárodnej kynologickej federácie č. 142 (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 a).

Základným predpokladom pre produkciu čistokrvných jedincov s preukazom o pôvode je proces uchovnenia, ktorým sa overuje, či daný jedinec spĺňa prísne kritériá kladené na chovné psy a suky. Podľa ustanovení Klubu chovateľov slovenských čuvačov (KCHSC) musí kandidát na chovnosť absolvovať bonitáciu, ktorá predstavuje odborné posúdenie exteriéru a povahy špecializovanou komisiou (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 a).

V rámci tohto procesu sa posudzuje súlad s exteriérovým štandardom, pričom pozornosť je venovaná najmä stavbe tela, mechanike pohybu, pigmentácii a kvalite srsti. Významným prvkom je hodnotenie povahových vlastností, kde sa vyžaduje vyrovnanosť, sebavedomie a absencia neprimeranej agresivity alebo bojovosti. Minimálna veková hranica pre absolvovanie bonitácie je spravidla stanovená na 15 mesiacov u psov aj súk, pričom samotné využitie v chove je limitované vekom 18 mesiacov (Klub chovateľov Slovenských čuvačov, 2014 a).

Vzhľadom na biologické charakteristiky veľkých pastierskych plemien kladie chovateľský poriadok zvýšený dôraz na elimináciu dedičných ochorení. Najvýznamnejším sledovaným parametrom je dysplázia bedrových kĺbov (DBK). Každý jedinec pred zaradením do chovu musí absolvovať röntgenologické vyšetrenie bedrových kĺbov u autorizovaného veterinárneho lekára. Výsledky tohto vyšetrenia sú kľúčovým faktorom pri povoľovaní párenia. Chovateľský poriadok striktnie vymedzuje povolené stupne DBK, pričom snahou klubu je do chovu pripúšťať predovšetkým jedincov s negatívnym nálezom (A/A), prípadne s miernym stupňom zmien, ak sú v páre s úplne zdravým jedincom. Cieľom týchto opatrení je zabezpečiť dlhodobú vitalitu a pracovnú upotrebitelnosť plemena (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 a).

Administratívna správa chovu je zabezpečovaná prostredníctvom poradcu chovu, ktorý vykonáva odborný dohľad a metodicky usmerňuje chovateľov. Proces párenia a následného zápisu šteniat podlieha nasledujúcim krokom:

Vystavenie pripúšťacieho povolenia: Dokument, ktorý na základe žiadosti chovateľa vydáva poradca chovu. Toto povolenie určuje, ktorý chovný pes môže nakryť konkrétnu

chovnú suku, čím sa predchádza nežiaducej inbrídingovej depresii a podporuje sa genetická variabilita (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 a).

Hlásenie o párení: Majiteľ chovného psa a majiteľ chovnej suky sú povinní po uskutočnenom akte potvrdiť pravdivosť údajov v predpísaných tlačivách.

Hlásenie o vrhu a kontrola vrhu: Chovateľ je povinný informovať klub o narodení šteniat. Následne prebieha kontrola vrhu, pri ktorej sa preverujú podmienky odchovu, zdravotný stav matky a šteniat, a prebieha označovanie jedincov (čipovanie).

Zápis do plemennej knihy: Na základe doloženej dokumentácie a splnenia všetkých náležitostí vystavuje Plemenná kniha Slovenskej kynologickej jednoty preukazy o pôvode šteniat.

Chovateľský poriadok definuje chovateľa ako osobu, ktorá vlastní chránený názov chovateľskej stanice a v čase párenia je majiteľom alebo držiteľom chovnej suky. Chovateľ nesie plnú zodpovednosť za biologickú kvalitu odchovov a za zabezpečenie optimálnych podmienok pre vývoj šteniat. Medzi jeho kľúčové povinnosti patrí: dodržiavanie etických zásad chovu a kynologickej disciplíny, starostlivosť o zdravie a socializáciu šteniat pred ich odovzdaním novým majiteľom, vedenie riadnej evidencie o svojom chove, umožnenie kontroly chovateľských podmienok zo strany zástupcov klubu (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 a).

Tento legislatívny rámec zabezpečuje, že chov slovenského čuvača na Slovensku nie je len živelnou produkciou psov, ale riadeným procesom, ktorého prioritou je zachovanie kultúrneho dedičstva v podobe stabilného a zdravého národného plemena (Klub Chovateľov Slovenského Čuvača, 2014 a).

1.9.4 Kritériá pre zaradenie jedincov do chovu

Proces uchovnenia slovenského čuvača na Slovensku podlieha striktným pravidlám, ktoré definuje Chovateľský a zápisný poriadok Klubu chovateľov slovenského čuvača v súlade s predpismi Slovenskej kynologickej jednoty a Medzinárodnej kynologickej federácie. Cieľom týchto mechanizmov je zabezpečiť, aby sa v chove uplatňovali výhradne jedince, ktoré svojím exteriérom, povahou a genetickým pôvodom zodpovedajú typickým znakom tohto národného plemena. Okrem zdravotných aspektov tvoria základ selekcie

administratívne náležitosti, posúdenie exteriéru na výstavách a podrobné hodnotenie na bonitácii (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 e).

1.9.4.1 Administratívne a vekové podmienky

Základným predpokladom pre zaradenie psa alebo suky do chovu je čistokrvnosť doložená preukazom o pôvode (PP) vydaným plemennou knihou uznanou Medzinárodnou kynologickou federáciou. Podľa platných pravidiel musí byť jedinec zapísaný v Slovenskej plemennej knihe psov. Majiteľ psa musí byť riadnym členom chovateľského klubu, čo mu umožňuje participovať na riadenom chove pod dohľadom poradcu chovu (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 e).

Veková hranica pre využitie v chove je stanovená s ohľadom na fyzickú a psychickú dospelosť jedinca. Pri slovenskom čuvačovi je minimálny vek pre zaradenie do chovu stanovený na 18 mesiacov u psov aj u súk. Horná hranica u súk je limitovaná ôsmym rokom veku, pričom u psov nie je vekové obmedzenie zhora striktne dané, pokiaľ je jedinec v dobrom kondičnom stave a schopný krytia. Tieto vekové limity majú garantovať, že do reprodukčného procesu vstupujú plne vyvinuté zvieratá, u ktorých je už možné spoľahlivo vyhodnotiť exteriérové aj povahové kvality (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 e).

1.9.4.2 Hodnotenie exteriéru

Slovenský čuvač musí spĺňať morfológické charakteristiky definované štandardom Medzinárodnej kynologickej federácie č. 142. Zatiaľ čo FCI (2018) kladie dôraz na proporčnosť a funkčnú anatómiu, chovateľské smernice KCHSC tieto požiadavky konkretizujú pre podmienky slovenskej populácie. Exteriérové hodnotenie prebieha primárne na výstavách a následne detailne na bonitácii. Vyžaduje sa absolvovanie aspoň dvoch výstav pod záštitou Slovenskej kynologickej jednoty, z toho aspoň jedna musí byť usporiadaná klubom (klubová alebo špeciálna výstava). Výsledné hodnotenie nesmie byť horšie ako „veľmi dobrý“ (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 d).

Kľúčové exteriérové znaky podliehajúce selekcii zahŕňajú najmä celkový telesný rámec, kvalitu srsti, pigmentáciu a chrup. Požaduje sa mohutná konštitúcia, mierne

obdĺžnikový formát tela a zreteľný pohlavný dimorfizmus, pričom psy majú pôsobiť robustnejšie než suky. Prípustná je výlučne biela farba srsti, ktorá má byť hustá, zvlnená a s bohatou podsadou; mierny žltkastý nádych pri koreňoch uší je tolerovaný, avšak nežiaduci (FCI, 2018). Štandard zároveň vyžaduje plnú čiernu pigmentáciu nosa, očných viečok a pyskov, pričom nedostatočná pigmentácia alebo svetlé oko sa hodnotia ako chyby (Klub chovateľů slovenských čuvačů, b). Dôležitým kritériom je aj úplný chrup (42 zubov) s nožnicovým zhryzom; absencia niektorých zubov môže viesť k vyradeniu jedinca z chovu (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 e).

1.9.4.3 Bonitácia ako kľúčový selekčný nástroj

Bonitácia predstavuje najdôležitejší stupeň výberu do chovu. Ide o odborné posúdenie jedinca bonitačnou komisiou, kde sa každý telesný znak porovnáva s ideálnym štandardom a výsledok sa zaznamenáva do bonitačného kódu. Na rozdiel od výstavného hodnotenia, ktoré je do značnej miery subjektívne a zohľadňuje aktuálnu kondíciu, bonitácia sa zameriava na genetický potenciál a chovnú hodnotu (Klub chovateľů slovenských čuvačů, 2013)

1.9.4.4 Hodnotenie povahových vlastností

Slovenský čuvač je historicky formovaný ako pastiersky a strážny pes, čo determinuje požiadavky na jeho povahu. Súčasťou bonitačného procesu je preto aj test povahy. Jedinec, ktorý má byť zaradený do chovu, musí preukázať vyrovnaný temperament, odvahu a ostražitosť. Zatiaľ čo v minulosti bol kladený dôraz na extrémnu ostrosť v súvislosti s ochranou pred predátormi (Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů, 2017), súčasné kritériá vyžadujú ovládateľnosť a absenciu neopodstatnenej agresie.

Z chovu sú nekompromisne vyradené jedince vykazujúce:

Nadmernú agresivitu: Nekontrolované útočné správanie voči ľuďom alebo iným psom je neprípustné.

Plachosť: Strach z náhlych zvukov alebo plachosť pri kontakte s cudzími osobami sú považované za hrubú chybu povahy (FCI, 2018).

Zdá sa, že v súčasnom chove sa kladie čoraz väčší dôraz na socializáciu, nakoľko čuvač sa z čisto pracovného psa na salašoch stal aj rodinným spoločníkom a strážcom súkromných pozemkov. Napriek tomu musí byť zachovaná jeho prirodzená ostražitosť, čo je typickým plemenným znakom. uvádzajú, že práve zachovanie pôvodných povahových vlastností v kombinácii s exteriérovou ušľachtilosťou je kľúčovou výzvou pre moderný chov na Slovensku. Tento selekčný tlak je nevyhnutný pre udržanie homogénnosti populácie slovenského čuvača ako národného dedičstva (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 d).

1.10 Zdravotné kritériá vyžadované pre chov

Zabezpečenie vitality a biologickej integrity populácie národného plemena vyžaduje striktné dodržiavanie zdravotných protokolov, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť podmienok pre zaradenie jedincov do chovu. Zatiaľ čo exteriérové charakteristiky reflektujú plemenný typ, zdravotné kritériá sa zameriavajú na elimináciu dedične podmienených ochorení a funkčných porúch, ktoré by mohli degradovať pracovný potenciál a kvalitu života zvierat. V rámci slovenského chovu je ústredným pilierom sledovanie dysplázie bedrových kĺbov (DBK), doplnené o všeobecné fyziologické požiadavky (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 g).

1.10.2 Kontrola dysplázie bedrových kĺbov (DBK)

Najvýznamnejším zdravotným obmedzením v chove slovenského čuvača zostáva dysplázia bedrových kĺbov, čo je polygeneticky dedičné ochorenie postihujúce vývoj kĺbovej jamky a hlavice stehennej kosti. Vzhľadom na hmotnosť a stavbu tela tohto plemena predstavuje DBK riziko pre jeho pohybovú aparátovú stabilitu. KCHSC stanovuje povinnosť absolvovať röntgenové vyšetrenie na určenie stupňa postihnutia ako základnú podmienku chovnosti (Hromádková, 2019).

Kozák (2011) uvádza že vyšetrenie sa smie realizovať až po dosiahnutí vekovej hranice 15 mesiacov, kedy je kostrový vývin dostatočne ukončený na objektívne posúdenie stavu kĺbov. Hodnotenie snímok vykonávajú výhradne zmluvní veterinárni lekári poverení kynologickou organizáciou, čím sa zabezpečuje nezávislosť a odbornosť posudku. Stupne postihnutia sa klasifikujú podľa stupnice Medzinárodnej kynologickej federácie od A (bez

nálezu) po E (ťažká dysplázia). Pre zaradenie do chovu sú spravidla akceptované jedince s výsledkom:

A (0/0) – negatívny nález,

B (1/1) – hraničný stav,

C (2/2) – mierna dysplázia.

Zatiaľ čo jedince s hodnotením A a B sú do chovu zaraďované bez obmedzení, pri stupni C môže chovateľská komisia aplikovať reštrikcie, napríklad požiadavku na párenie výhradne s partnerom disponujúcim výsledkom A. Jedince vykazujúce stupeň D alebo E sú z chovu nekompromisne vylúčené, aby sa zamedzilo prenosu patologických predispozícií na potomstvo (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 b; Fischer, Lilje 2022).

1.10.3 Reprodukčné a dedičné anomálie

Okrem skeletálneho zdravia sa pri bonitácii a veterinárnych prehliadkach kladie dôraz na absenciu reprodukčných a iných morfológických väd, ktoré majú priamy vplyv na biologickú hodnotu chovu. U psov (samcov) je striktne vyžadovaná prítomnosť oboch normálne vyvinutých semenníkov úplne zostúpených v miešku. Kryptorchizmus alebo monorchizmus sú klasifikované ako diskvalifikujúce chyby, ktoré znemožňujú uchovenie bez ohľadu na exteriérové kvality jedinca (FCI, 2018).

1.10.4 Chrup a zhryz

Ďalším sledovaným parametrom je zdravý chrup a korektný zhryz. Hoci sa zuby často radia k estetickým znakom, ich postavenie (napríklad predhryz, podhryz alebo chýbajúce zuby nad stanovený limit) priamo súvisí s genetikou a celkovou fyziológiou lebky. Podľa štandardu plemena č. 142 je prípustný iba nožnicový skus a úplný chrup. Akékoľvek anomálie v tejto oblasti sú indikátorom genetickej nestability, a preto sú pri posudzovaní chovnej spôsobilosti prísne penalizované (FCI, 2018).

1.10.5 Celková kondícia a povahová integrita

Zdravotný stav psa nie je definovaný iba absenciou klinických ochorení, ale aj celkovou konštitučnou silou. Pri procese uchovnenia sa hodnotí kondičný stav a prejavy vitality. Pes nesmie vykazovať známky chronických zápalov, kožných ochorení či alergických reakcií, ktoré by mohli byť dedičné (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 g).

V širšom zmysle slova sa medzi zdravotné kritériá radí aj mentálne zdravie, reprezentované vyrovnanou povahou. Slovenský čuvač ako strážne plemeno musí disponovať stabilným nervovým systémom. Prehnaná plachosť alebo neodôvodnená agresivita sú považované za nežiaduce povahové vady, ktoré jedinca diskvalifikujú z chovného procesu (FCI, 2018). Zdravý pes v chove je teda definovaný ako jedinec s negatívnym RTG nálezom, fyziologicky kompletný a psychicky vyrovnaný, čo predstavuje základný predpoklad pre udržateľný rozvoj populácie (Klub Chovateľov Slovenských Čuvačov, 2014 g).

1.11 Bonitácia

Bonitácia predstavuje kľúčový selekčný mechanizmus v organizovanom chove psov a zohráva zásadnú úlohu pri zachovaní a zlepšovaní genofondu čistokrvných plemien. V prípade slovenského čuvača ide o nevyhnutný krok k uchovneniu jedinca a jeho zaradeniu do aktívneho chovu. Hlavným cieľom tohto hodnotenia je objektívne posúdenie súladu fenotypových a čiastočne aj genotypových znakov so štandardom plemena, ako aj preverenie zdravotného stavu a povahových vlastností psa (Klub Chovateľů Slovenských Čuvačů, 2013).

V rámci posudzovania sa dôraz kladie najmä na exteriérové znaky v súlade so štandardom Medzinárodnej kynologickej federácie č. 142. Hodnotia sa telesné proporcie, typ hlavy, kvalita a štruktúra srsti, pigmentácia a celkový výraz jedinca. Rovnako významné je posúdenie temperamentu, ktorý má zodpovedať charakteru tradičného pastierskeho psa – vyrovnaného, pokojného, no zároveň ostrážitého a schopného obrany. Integrálnou súčasťou procesu je aj kontrola zdravotného stavu, predovšetkým s ohľadom na výskyt dedičných ochorení, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť ďalší chov (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2025; Kozák, 2011).

Pre účasť na hodnotení musí jedinec splniť stanovené podmienky. Minimálny vek je 18 mesiacov u psov a 20 mesiacov u súk. Zároveň sa vyžaduje registrácia v plemennej knihe a pôvod z uznaného chovu. Povinnou súčasťou kvalifikácie je vyšetrenie dysplázie bedrových kĺbov, pričom akceptovaný je maximálne stupeň C/C. Odporúča sa aj vyšetrenie lakťových kĺbov a doloženie negatívnych výsledkov na dedičné očné ochorenia, ako sú progresívna retinálna atrofia, CEA či katarakta. Pred zaradením do posudzovania musí pes absolvovať aspoň jednu výstavu s minimálnym hodnotením „veľmi dobrá“ na oblastnej alebo klubovej výstave, prípadne „výborná“ na národnej alebo medzinárodnej výstave. Kontroluje sa aj úplnosť chrupu a správny nožnicový zhryz (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2025; Kozák, 2011).

Samotné posúdenie vykonáva bonitačná komisia zložená z oprávnených rozhodcov. Zahŕňa meranie telesných proporcií, hodnotenie exteriéru v postoji aj v pohybe a kontrolu kondície, osrstenia či korektnosti stavby končatín. Významnou súčasťou je test povahy, ktorý preveruje reakciu psa na podnety, jeho správanie v kontakte s inými psami a celkovú vyrovnanosť. Komisia zároveň identifikuje prípadné diskvalifikujúce vady definované v bonitačnom poriadku (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2025; Kozák, 2011).

Na základe získaných údajov je jedincovi pridelený bonitačný kód, ktorý sumarizuje jeho exteriérové a povahové kvality a slúži chovateľom ako podklad pri plánovaní vhodných spojení. Úspešné absolvovanie hodnotenia vedie k uchovneniu psa alebo suky a ich zaradeniu do chovnej databázy. Nezaradenie môže byť dôsledkom výrazných odchýlok od štandardu, závažných zdravotných problémov alebo nevhodných povahových prejavov, napríklad agresivity či extrémnej plachosti (Klub chovateľov slovenského čuvača, 2025; Kozák, 2011).

1.12 Prezentácia plemena voči verejnosti

Klub Chovateľov Slovenského čuvača systematicky zabezpečuje organizáciu kľúčových chovateľských podujatí, ktoré sú esenciálne pre hodnotenie a rozvoj plemena. Medzi najvýznamnejšie patria klubové výstavy, ktoré sa už od roku 2007 tradične konajú v malebnom prostredí Múzea liptovskej dediny v Pribyline. Tieto podujatia prebiehajú spravidla počas dvoch dní, od soboty do nedele, pričom každý deň má špecifický program

zameraný na komplexné posudzovanie Slovenských čuvačov (Klub Chovateľov Slovenského čuvača, 2026).

V sobotu sa uskutočňuje Memoriál profesora Antonína Hrůzu, ktorý má charakter klubovej výstavy. Tento deň je venovaný predovšetkým posudzovaniu exteriérových vlastností zvierat v súlade s platným štandardom plemena. Nedeľa je potom vyhradená pre paralelne prebiehajúce aktivity: bonitáciu a Európsku špeciálnu výstavu Slovenských čuvačov. Bonitácia predstavuje podrobnú odbornú prehliadku jedincov, ktorá je kľúčová pre zaradenie do chovu, zatiaľ čo špeciálna výstava umožňuje porovnanie a ocenenie najlepších predstaviteľov plemena na medzinárodnej úrovni (Klub Chovateľov Slovenského čuvača, 2026).

Ako príklad tradície týchto podujatí možno uviesť plánované výstavy na rok 2026. Dňa 30. mája 2026 sa uskutoční LVII. Memoriál profesora Antonína Hrůzu, klubová výstava, na ktorej úlohu rozhodcu prevezme MVDr. Gabriela Ridarčíková. Nasledujúci deň, 31. mája 2026, bude usporiadaná XXXII. Európska špeciálna výstava Slovenských čuvačov, kde posudzovať bude Martin Šipkovský. Tieto pravidelné akcie tak tvoria neoddeliteľnú súčasť riadeného chovu plemena na Slovensku a prispievajú k udržiavaniu a zlepšovaniu jeho štandardu (Klub Chovateľov Slovenského čuvača, 2026).

2 Ciel' práce

Cieľom tejto bakalárskej práce je komplexne zosumarizovať a analyzovať informácie o chove Slovenského čuvača na Slovensku.

V rámci teoretickej časti práce sme sa zamerali na opis historického vývoja plemena, jeho formovania ako národného plemena a proces uznania Medzinárodnej kynologickej federácie.

Pozornosť sme venovali aj významným osobnostiam a chovateľom, ktorí sa podieľali na rozvoji a stabilizácii plemena v slovenských podmienkach.

Praktickú časť práce si stanovila za cieľ analyzovať vývoj početnosti plemena Slovenského čuvača prostredníctvom vybraných kvantitatívnych ukazovateľov. Konkrétne sme sa zamerali na počet zapísaných jedincov, počet narodených šteniat a počet registrovaných chovateľských staníc v sledovanom období od roku 2020 do roku 2025. Na základe získaných údajov sa práca snažila zhodnotiť aktuálny stav a identifikovať vývojové trendy v chove Slovenského čuvača na Slovensku.

3 Metodika

Úlohou tejto kapitoly je predstaviť metodologický rámec zvolený na splnenie výskumných cieľov a zodpovedanie otázky týkajúcej sa aktuálneho stavu chovu Slovenského čuvača na Slovensku. Metodika špecifikuje použité postupy zberu a analýzy dát, zdroje informácií, ako aj časové a priestorové vymedzenie výskumu.

Práca má analytický charakter a je založená najmä na štúdiu odbornej literatúry, analýze dokumentov a obsahovej analýze textov. Tento prístup umožnil spracovať historický vývoj plemena, súčasné chovateľské postupy, organizačnú štruktúru chovu a legislatívny rámec.

Údaje boli získavané z oficiálnych plemenných štandardov Medzinárodnej kynologickej federácie, chovateľských poriadkov, verejných databáz chovných jedincov a chovateľských staníc, odborných článkov a informácií o pastierskych skúškach. Databázové údaje boli využité na vyhodnotenie počtu chovných jedincov, pohlavného pomeru, vekovej štruktúry a vybraných exteriérových a zdravotných ukazovateľov.

Zber dát prebiehal v rokoch 2020 – 2025 so zameraním na aktuálne platné dokumenty. Výskum je priestorovo orientovaný na Slovenskú republiku s presahom na štandardy Medzinárodnej kynologickej federácie.

Limitom práce je využívanie najmä verejne dostupných digitálnych zdrojov, ktoré nemusia obsahovať úplné štatistické údaje, avšak bola snaha zabezpečiť čo najrelevantnejší súbor informácií pre komplexné spracovanie témy.

4 Výsledky práce

Vo výsledkoch práce zisťujeme vývoj chovu Slovenského čuvača na Slovensku v období 2020-2025. Analýza bola zameraná na základné ukazovatele chovu, konkrétne na počet novonarodených jedincov, počet vrhov, počet jedincov pôsobiacich v chove.

Z výsledkov vyplýva, že všetky sledované ukazovatele mali v priebehu hodnoteného obdobia kolísavý charakter. Najvyššie hodnoty boli zaznamenané v roku 2021, kedy bol evidovaný najvyšší počet vrhov, narodených jedincov aj uchovených jedincov.

V nasledujúcich rokoch dochádzalo k postupnému poklesu sledovaných ukazovateľov, pričom najvýraznejší pokles bol v roku 2025. Tento vývoj sa prejavil najmä znížením počtu vrhov, narodených šteniat aj jedincov zaradených do chovu.

4.9 Analýza počtu novonarodených jedincov a vrhov v chove Slovenského čuvača

V roku 2020 bolo zaznamenaných 21 vrhov spolu 117 jedincov z toho 61 psov a 56 súk. V nasledujúcom roku 2021 došlo k nárastu vrhov na 24 a zároveň k zvýšeniu počtu narodených jedincov na 152, čo predstavuje najvyššie hodnoty v sledovanom období. Z toho bolo 78 psov a 74 súk. Tento vývoj naznačuje zvýšenú aktivitu chovu a priaznivé podmienky pre chov. V roku 2022 nastal pokles na 20 vrhov a 90 jedincov z toho 49 psov a 41 súk. V roku 2023 sa trend opäť mierne zlepšuje, kedy počet vrhov stúpol na 23 a 123 jedincov, z toho 64 psov a 59 súk. Od roku 2024 môžeme vidieť opätovný pokles. Počet vrhov klesol na 19 a 94 jedincov z toho 53 psov a 41 súk. V roku 2025 pokračoval pokles vrhov na 14 a 84 jedincov z toho 37 psov a 47 súk. Tento vývoj poukazoval na postupný útlm chovateľskej činnosti v posledných rokoch.

Tab. 1 Počet jedincov a vrhov v chove Slovenského čuvača na Slovensku

Počet jedincov a vrhov v chove Slovenského čuvača				
Rok narodenia	Psy	Suky	Spolu	Počet vrhov
2020	61	56	117	21
2021	78	74	152	24
2022	49	41	90	20
2023	64	59	123	23
2024	53	41	94	19
2025	37	47	84	14
Spolu	342	318	660	121

Zdroj: Balážová, 2026

4.10 Analýza počtu šteniat zaradených do plemenitby v chove Slovenského čuvača

Analýza znázorňuje počet uchovnených jedincov Slovenského čuvača na Slovensku v rokoch 2020 až 2025, pričom ide o jedince zaradené do chovu na základe splnenia stanovených kritérií. V roku 2020 bolo uchovnených spolu 25 jedincov z toho 12 psov a 13 súk, pomer pohlaví bol takmer vyrovnaný. V nasledujúcom roku 2021 došlo k nárastu na 30 jedincov, pričom zastúpenie psov a súk bolo rovnaké 15:15. Tento rok predstavuje najvyšší počet uchovnených jedincov v sledovanom období, čo naznačovalo priaznivé podmienky pre zaradenie jedincov do chovu. V roku 2022 nastal pokles na 16 jedincov z toho, 7 psov a 9 súk, čo naznačovalo zníženie počtu o takmer polovicu oproti predchádzajúcemu roku. Toto môže naznačovať nižší počet vhodných jedincov na uchovnenie.

Tab. 2 Počet šteniat Slovenského čuvača zaradených do plemenitby na Slovensku v rokoch 2020-2025

Rok narodenia	Počet šteniat Slovenského čuvača zaradených do plemenitby		
	Psy	Suky	Spolu
2020	12	13	25
2021	15	15	30
2022	7	9	16
2023	7	13	20
2024	0	2	2
2025	0	0	0
Spolu	41	52	93

Zdroj: Balážová, 2026

4.11 Analýza počtu plemenných zvierat pôsobiacich v chove Slovenského čuvača

Veľkosť populácie Slovenský čuvač na Slovensku v sledovanom období 2020 a ž 2025 vykazuje kolísavý vývoj bez jednoznačne stabilného trendu. V roku 2020 bolo evidovaných 28 jedincov, pričom pomer pohlaví bol vyrovnaný 14 psov a 14 súk. V nasledujúcom roku 2021 došlo k miernemu nárastu 31 jedincov, čo predstavuje najvyššiu hodnotu v sledovanom období z toho 15 psov a 16 súk. Tento nárast môže naznačovať priaznivé podmienky pre chov alebo zvýšený záujem o plemeno. Výrazný pokles nastal v roku 2022, kedy počet jedincov klesol na 19 z toho, 8 psov a 11 súk. Tento pokles mohol súvisieť s nižším počtom vrhov. V roku 2023 sa počet jedincov mierne zvýšil na 23 z toho

8 psov a 15 súk čo značí prevahu znamená prevahu v počte pohlaví. Avšak nedosiahol úroveň z rokov 2020 a 2021. V ďalších rokoch 2024 a 2025 vykazujú výrazný pokles početnosti. V roku 2024 8 jedincov z toho 5 psov a 3 suky, v roku 2025 2 jedince 1:1 psy a suky. Toto môže byť však skreslené neúplnosťou údajov, najmä v roku 2025 ktorý obsahuje nekompletné údaje za kalendárny rok. Dôvodom je hlavne nedosiahnutie chovnosti z hľadiska veku psov, dlhovekosti zvierat a ich nevyužitia pri práci.

Tab. 3 Počet plemenných zvierat Slovenského čuvača na Slovensku

Počet plemenných zvierat Slovenského čuvača na Slovensku			
Rok narodenia	Plemenné psy	Plemenné suky	Spolu
2020	14	14	28
2021	15	16	31
2022	8	11	19
2023	8	15	23
2024	5	3	8
2025	1	1	2
Spolu	51	60	111

Zdroj: Balážová, 2026

5 Diskusia

Diskusia nad dosiahnutými výsledkami poukazuje na viacero významných trendov v chove slovenského čuvača na Slovensku v období rokov 2020 – 2025. Získané údaje naznačujú kolísavý charakter vývoja populácie, pričom najvýraznejší nárast bol zaznamenaný v roku 2021, po ktorom nasledoval postupný pokles sledovaných ukazovateľov. Tento trend je možné interpretovať z viacerých hľadísk (Slovenský čuvač, 2026 b)

Jedným z možných faktorov ovplyvňujúcich zvýšený počet vrhov a narodených šteniat v roku 2021 môže byť zvýšený záujem o chov psov počas pandemického obdobia, kedy sa celkovo zvýšil dopyt po spoločenských zvieratách. Následný pokles v ďalších rokoch môže súvisieť s návratom k bežnému životnému režimu, ale aj s ekonomickými faktormi, ktoré ovplyvňujú ochotu chovateľov investovať do chovu. Zároveň nemožno opomenúť ani skutočnosť, že údaje za rok 2025 sú čiastočne neúplné, čo mohlo ovplyvniť výslednú interpretáciu (Slovenský čuvač, 2026 b)

Významným zistením je aj pokles počtu uchovnených jedincov a jedincov aktívne využívaných v chove. Tento jav môže predstavovať potenciálne riziko pre dlhodobú stabilitu populácie, najmä z hľadiska genetickej variability. Znížená chovateľská základňa môže viesť k vyššiemu stupňu príbuzenskej plemenitby, čo zvyšuje riziko výskytu dedičných ochorení a znižovania celkovej vitality populácie. Tento problém je obzvlášť významný pri národných plemenách s relatívne malou populáciou, akým je aj slovenský čuvač.

Z pohľadu organizácie chovu možno pozitívne hodnotiť existenciu jasne definovaného chovateľského poriadku a systému bonitácie, ktoré zabezpečujú kontrolu nad kvalitou chovných jedincov. Dôraz na zdravotné kritériá, najmä vyšetrenie dysplázie bedrových kĺbov, predstavuje dôležitý nástroj na zlepšovanie zdravotného stavu populácie. Na druhej strane, prísne selekčné kritériá môžu v niektorých prípadoch prispievať k znižovaniu počtu jedincov zaradených do chovu, čo môže mať negatívny dopad na veľkosť populácie.

Diskutovaným aspektom je aj postupná zmena využitia slovenského čuvača. Z historického hľadiska bol tento pes primárne využívaný ako pastiersky strážny pes, avšak v súčasnosti sa čoraz častejšie uplatňuje ako spoločenský pes. Tento posun môže viesť k zmene selekčných priorít, kde sa väčší dôraz kladie na exteriér a povahu vhodnú pre život v rodine, pričom pracovné vlastnosti môžu byť čiastočne potláčané. Z dlhodobého hľadiska je

preto nevyhnutné zachovať rovnováhu medzi exteriérovými, povahovými a pracovnými vlastnosťami.

Zaujímavým zistením je aj relatívne stabilný počet registrovaných chovateľských staníc, čo naznačuje pretrvávajúci záujem o plemeno. Regionálna rozptýlenosť chovov môže pozitívne prispievať k udržiavaniu genetickej variability, avšak zároveň kladie zvýšené nároky na koordináciu chovu a kontrolu dodržiavania chovateľských pravidiel.

Na základe získaných výsledkov možno konštatovať, že chov slovenského čuvača na Slovensku je síce organizovaný a systematicky riadený, avšak čelí viacerým výzvam. Medzi najvýznamnejšie patrí pokles chovateľskej aktivity, riziko zníženia genetickej variability a potreba zachovania pôvodných pracovných vlastností plemena. Pre budúci rozvoj bude kľúčové podporovať aktívnych chovateľov, motivovať k zapájaniu nových jedincov do chovu a zároveň dôsledne uplatňovať selekčné kritériá zamerané na zdravie, povahu a funkčnosť plemena.

Návrh na využitie poznatkov pre ďalší rozvoj vedy a praxe

Do budúcnosti je preto vhodné zamerať sa najmä na podporu chovateľskej základne a zvýšenie počtu aktívnych chovateľov, rozširovanie genetickej variability populácie, zvýšenie počtu uchovnených jedincov pri zachovaní kvality selekcie, podporu praktického využitia plemena, predovšetkým pri ochrane hospodárskych zvierat, ako aj na dôsledné sledovanie populačného vývoja a pravidelné vyhodnocovanie chovu.

Celkovo možno konštatovať, že slovenský čuvač zostáva významnou súčasťou národného kynologického dedičstva, avšak jeho ďalší rozvoj si vyžaduje aktívny prístup chovateľov a odborných organizácií s cieľom zabezpečiť stabilitu, zdravie a perspektívu tohto plemena aj v budúcnosti.

Záver

Na základe spracovaných teoretických poznatkov a detailnej analýzy údajov o chove slovenského čuvača na Slovensku v rokoch 2020-2025 možno konštatovať, že chov tohto národného plemena prechádza dynamickým vývojom s výraznými medziročnými výkyvmi.

Analýza počtu vrhov preukázala, že najvyššia chovateľská aktivita bola zaznamenaná v roku 2021, kedy bolo evidovaných 24 vrhov a 152 narodených jedincov. Tento rok predstavoval vrchol sledovaného obdobia z hľadiska reprodukcie. Následne však dochádza k postupnému poklesu, pričom v roku 2025 bolo zaznamenaných už len 14 vrhov a 84 jedincov. Celkovo bolo za celé obdobie evidovaných 121 vrhov a 660 jedincov. Tento vývoj poukazuje na postupný útlm chovateľskej činnosti v posledných rokoch, ktorý môže byť ovplyvnený viacerými faktormi, ako sú zmeny v záujme o plemeno, náročnosť chovu alebo demografické zloženie chovateľov.

Výsledky analýzy uchovnených jedincov potvrdzujú výrazný pokles počtu jedincov zaradených do chovu. Kým v roku 2021 bolo uchovnených 30 jedincov, v roku 2024 už len 2 a v roku 2025 nebol uchovnený ani jeden jedinec. Celkovo bolo za sledované obdobie uchovnených 93 jedincov (41 psov a 52 súk). Tento trend naznačuje sprísnenie selekcie alebo nedostatok vhodných jedincov spĺňajúcich kritériá chovu, čo môže mať v budúcnosti negatívny dopad na reprodukčný potenciál populácie.

Analýza počtu jedincov v chove poukázala na podobný trend. Najvyšší počet bol zaznamenaný v roku 2021 (31 jedincov), zatiaľ čo v roku 2025 len 2 jedince. Celkovo bolo evidovaných 111 jedincov v chove za celé obdobie. Pokles v posledných rokoch je síce výrazný, avšak môže byť čiastočne ovplyvnený nekompletnosťou údajov, najmä v roku 2025, kde jedince ešte nedosiahli vek potrebný na uchovnenie alebo neprebehla bonitácia.

Z uvedených výsledkov vyplýva, že aj napriek relatívne stabilnej reprodukcii v prvých rokoch sledovaného obdobia dochádza v posledných rokoch k poklesu chovateľskej aktivity, počtu uchovnených jedincov aj celkovej populácie v chove. Tento trend môže predstavovať riziko pre dlhodobú udržateľnosť plemena, najmä z hľadiska genetickej variability a dostatočnej chovnej základne.

Pozitívne však možno hodnotiť, že chov slovenského čuvača je na Slovensku stále riadený systematicky, s dôrazom na zdravotný stav, exteriér a povahové vlastnosti jedincov. Zachovanie týchto princípov je kľúčové pre udržanie kvality plemena.

Zoznam použitej literatúry

AMERICAN KENNEL CLUB. Slovenský čuvač. Online. Aktualizované: bez dátumu. Dostupné na: <https://www.akc.org/dog-breeds/slovensky-cuvac>. [zobrazené 2026-02-10].

BARLÍK, Dušan. Slovenský čuvač. 1. vyd. Bratislava : Príroda, 1977. 209 s.

CHOVATEĽSKÁ STANICA JANIN RANČ SLOVENSKÝ ČUVAČ. História. Online. Aktualizované: 2017 a. Dostupné na: <http://www.slovenskycuvac.net/historia.htm>. [zobrazené 2026-01-27].

CHOVATEĽSKÁ STANICA JANIN RANČ SLOVENSKÝ ČUVAČ. História plemena. Online. Aktualizované: 2017 b. Dostupné na: <http://www.slovenskycuvac.net/historia.htm>. [zobrazené 2026-01-27].

CHOVATEĽSKÁ STANICA JANIN RANČ SLOVENSKÝ ČUVAČ. Štandard plemena. Online. Aktualizované: 2017 c. Dostupné na: <http://www.slovenskycuvac.net/standard.htm>. [zobrazené 2026-01-27].

FISCHER, Martin S., LILJE, Karin E. Dogs in Motion. 1. vyd. Dortmund : VDH Service GmbH, 2022. 208 s. ISBN 978-3-9814339-0-6.

ĎURIŠIN, M. a LOFFLER, J. Pôsobenie slovenského čuvača v žandárskej službe. In: Policajná teória a prax. Bratislava: Akadémia Policajného zboru. Online. Aktualizované: 2015. Dostupné na: <https://akademiapz.sk/>. [zobrazené 2025-11-25].

FCI (Fédération Cynologique Internationale) 1 – Sheepdogs and Cattle dogs (except Swiss Cattle dogs). Online. Aktualizované: bez dátumu. Dostupné na: <https://www.fci.be/en/nomenclature/1-Sheepdogs-and-Cattle dogs-except-Swiss-Cattle dogs.html>. [zobrazené 2026-02-10].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI RULES FOR NATURAL HERDING APTITUDE TESTS “FCI NHAT”. Online. Aktualizované: 2025 a. Dostupné na: <https://www.fci.be/medias/TRO-REG-NHAT-en-15837.pdf> [zobrazené 2026-04-22].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI RULES FOR HERDING WORKING TESTS TRADITIONAL STYLE (FCI-HWT TS). Online. Aktualizované: 2025 b. Dostupné na: <https://www.fci.be/medias/TRO-REG-HWT-STR-en-15749.pdf> [zobrazené 2026-04-22].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI RULES FOR INTERNATIONAL HERDING TRIALS TRADITIONAL STYLE “FCI-IHT TS”. Online. Aktualizované: 2025 c. Dostupné na: <https://www.fci.be/medias/TRO-REG-EIT-STR-en-15752.pdf> [zobrazené 2026-04-22].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI INTERNATIONAL RULES FOR HERDING WORKING TEST COLLECTING STYLE (FCI HWT CS). Online. Aktualizované: 2025 d. Dostupné na: <https://www.fci.be/medias/TRO-REG-HWT-SCO-en-10352.pdf> [zobrazené 2026-04-22].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI INTERNATIONAL RULES FOR HERDING TRIALS COLLECTING STYLE “FCI IHT CS”. Online. Aktualizované: 2025 e. Dostupné na: <https://www.fci.be/medias/TRO-REG-EIT-SCO-en-10353.pdf> [zobrazené 2026-04-22].

FCI (Fédération Cynologique Internationale). FCI-Standard N° 142: SLOVAKIAN CHUVACH. Online. Aktualizované: 2018. Dostupné na: <https://www.fci.be/en/nomenclature/SLOVAKIAN-CHUVACH-142.html>. [zobrazené 2025-10-25].

FINDO, Slavomír a SKUBAN, Michal. Ako chrániť hospodárske zvieratá proti veľkým šelmám. Online. World Wide Fund for Nature (WWF), 2011. 56 s. Dostupné na: <https://wwfeu.awsassets.panda.org/>. [zobrazené 2026-02-02].

HROMÁDKOVÁ, Lucie. Prevalence dysplazie kyčelního kloubu u Slovenského čuvače v České republice. Online. Diplomová práce. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2019. Dostupné na: <https://theses.cz/id/yjx2bq/>. [zobrazené 2026-03-24].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Bonitácie. Online. Aktualizované: 2025. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/bonitacie>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Chovateľský poriadok. Online. Aktualizované: 2014 a. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/chovatsky-poriadok> [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Dysplázia bedrových kĺbov. Online. Aktualizované: 2014 b. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. História. Online. Aktualizované: 2014 c. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/historia>. [zobrazené 2026-01-27].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Novinky. Online. Aktualizované: 2026. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/novinky>. [zobrazené 2026-01-21].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Štandard FCI. Online. Aktualizované: 2014 d. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/standard-fci>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Uchovnenie psa. Online. Aktualizované: 2014 e. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Všeobecné informácie. Online. Aktualizované: 2011. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Výbor klubu. Online. Aktualizované: 2014 f. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/>. [zobrazené 2026-01-21].

KLUB CHOVATEĽOV SLOVENSKÉHO ČUVAČA. Zdravie a výživa. Online. Aktualizované: 2014 g. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.info/>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽŮ SLOVENSKÝCH ČUVAČŮ. Bonitační řád. Online. Aktualizované: 2013. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-02-02].

KLUB CHOVATEĽŮ SLOVENSKÝCH ČUVAČŮ. Historie plemene. Online. Aktualizované: bez dátumu a. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-01-27].

KLUB CHOVATEĽŮ SLOVENSKÝCH ČUVAČŮ. Slovenský čuvač pri ovládaní stáda v praxi – historie ne až tak dávna. Online. Aktualizované: 2017. Dostupné na: <https://www.slovensky-cuvac.cz/images/stories/clanky/Barlik%20-%20slovensk%20uva%20pi%20ovldn%20stda.pdf>. [zobrazené 2026-03-24].

KLUB CHOVATEĽŮ SLOVENSKÝCH ČUVAČŮ. Standard. Online. Aktualizované: bez dátumu b. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-01-27].

-
- KONEČNÁ, Petra. Krevní linie Azur-Kazo. Online. Aktualizované: 2010 a. Dostupné na: <https://www.slovensky-cuvac.cz/>. [zobrazené 2026-03-24].
- KONEČNÁ, Petra. Krevní linie Ibro. Online. Aktualizované: 2010 b. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-03-24].
- KONEČNÁ, Petra. Krevní linie Nero. Online. Aktualizované: 2010 c. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-03-24].
- KONEČNÁ, Petra. Krevní linie Simba. Online. Aktualizované: 2010 d . Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-03-24].
- KONEČNÁ, Petra. Krevní linie Umek. Online. Aktualizované: 2010 e. Dostupné na: <https://www.slovenskycuvac.cz/>. [zobrazené 2026-03-24].
- KOZÁK, Marián. Posudzovanie a úprava exteriéru psov. Košice: Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie, 2011. 237 s. ISBN 9788080771652.
- LOUČKA, Radko. Pasení se psem : sport, práce i zábava. 1. vyd. Praha : Plot, 2016. 177 s. ISBN 978-80-7428-298-0.
- MALEC, Marián; VANEK, Marián. Slovenský čuvač. Praha : Fortuna Print, 2006. 155 s.
- PASENIE. Pasenie na Slovensku. Online. Aktualizované: bez dátumu. Dostupné na: <https://pasenie.webnode.sk/> [zobrazené 2026-03-25].
- RAISINGSHEEP.NET. Sheep herding dogs. Online. Aktualizované: 2020. Dostupné na: <https://www.raisingsheep.net/sheep-herding-dogs> [zobrazené 2026-02-10].
- SIMMIE-PSY. Ovčiarске a pastierske psy. Online. Aktualizované: bez dátumu. Dostupné na: <https://simmie-psy.webnode.sk/>. [zobrazené 2026-02-10].
- SLOVAK DOG BREEDS. Slovenský čuvač. Online. Aktualizované: bez dátumu. Dostupné na: <https://www.slovakdogbreeds.sk/>. [zobrazené 2026-02-02].
- SLOVENSKÝ ČUVAČ. Databáze chovatelských stanic. Databáza. Aktualizované: 2026 a. Dostupné na: <https://db.slovensky-cuvac.cz/>. [zobrazené 2026-02-17].
- SLOVENSKÝ ČUVAČ. Databáze jedinců. Databáza. Aktualizované: 2026 b. Dostupné na: <https://db.slovensky-cuvac.cz/> [zobrazené 2026-02-17].
- SLOVENSKÝ ČUVAČ. Pes a mačka. Online. 2009, č. 4, s.14. Dostupné na: <https://www.slovensky-cuvac.cz/>. [zobrazené 2026-02-10].
-

VLČKOVÁ, Alžbeta Ľudmila. Využitie pastierskych a ovčiarskych psov pri ochrane stád. 2025. 64 s. Bakalárska práca (Bc.). - Ústav chovu zvierat FAPZ SPU v Nitre. Dostupné na: <http://opac.crzp.sk/openURL?crzpSigla=spunitra&crzpID=64948>. [dátumu citovania: 2026-03-25].